

Smilšu krupja vairošana RNZD

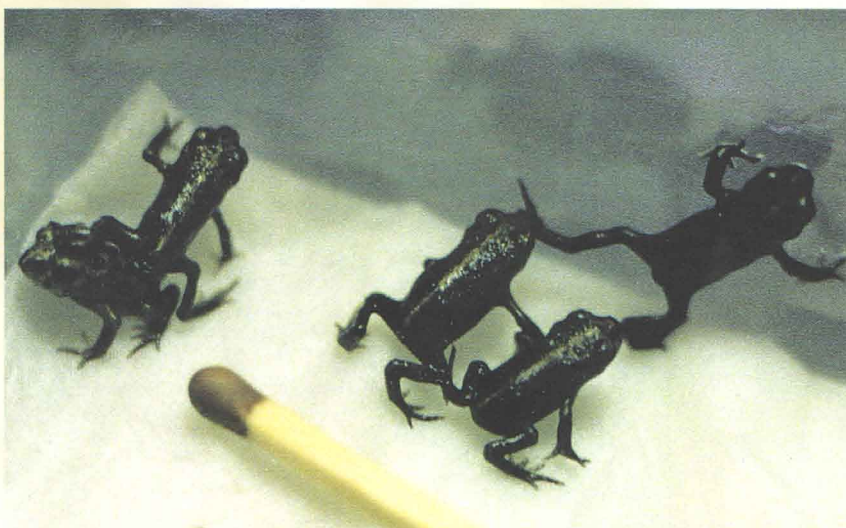
Elvira Hrščenoviča,
Dipl. biol.,
Abinieku nodaļas
vadītāja

2003. gadā pirmoreiz tika īstenota aizsargājamā smilšu krupja (*Bufo calamita*) vairošana. Līdz gada beigām tika izaudzēti 147 krupju mazuļi.

Mēnesi vecs smilšu krupju mazulis.
Natterjack toad young one month after the metamorphosis.

Dienu veci smilšu krupju mazuļi.
Natterjack toad young in their first day of life.

Smilšu krupis sastopams Rietumeiropā (areāla austrumu robeža iet cauri Baltijas valstīm), kur tas dzīvo piejūras pļavās, smilšu karjeros un vecos zivju diļķos. Galvenie populācijas samazināšanās iemesli ir dabisko dzīvesvietu trūkums un to degradācija. Smilšu krupis ir vienlīdz rets visur Eiropā, sugas aizsardzību nosaka Bernes konvencija. Latvijā suga ir īpaši aizsargājama (LR MK noteikumi Nr. 45 un Nr. 396), un tās vairošanas metožu izstrādāšana iekļauta Bioloģiskās daudzveidības nacionālajā programmā.

Savulaik Ekoloģijas laboratoriju izveidoja, lai nebrīvē pavairotu Latvijas aizsargājamās abinieku sugas. Smilšu krupjus Abinieku nodaļā (līdz 2001. gadam Ekoloģijas laboratorija) turam kopš 1987. gada. Kopš 1994. gada smilšu krupji apskatāmi "Latvijas abinieku un rāpuļu" ekspozīcijā.

1987. gada maijā no Ainažiem atvedām 13 pieaugušus krupjus, turklāt 2 pārus ampleksā. Šie pāri nārstoja, bet pārējie ne, kaut arī tika stimulēti ar hormoniem. Iegūtie mazuļi aizgāja bojā, jo trūka piemērotas barības. Turpmākajos gados mēģinājām krupjus vairojot dažādos apstākļos (dažāda temperatūra, substrāti, hormonu injekciju laiks diennakts periodā). Dzimumuzvedību panākt izdevās, tomēr nārsts nenotika. 1995. gadā ziemošanas laikā visi smilšu krupji aizgāja bojā ledusskapja bojājuma dēļ. 1996. gada maijā no Bēnes pagasta karjeriem atvedām jaunus dzīvniekus (16 mazuļus, 6 pusaudžus un 7 pieaugušos). Viens pāris izveidoja ampleksu, saņēma hormonu devu, bet nārsts nesejoja.

Kopš 2000. gada krupjus sākām ziemot pagrabā, kur ir mitrāks gaiss un temperatūra svārstās 2–10°C. 2001. gada aprīlī viens pāris izveidoja ampleksu, pēc hormonu injekcijas jau nākamajā dienā sekoja nārsts, taču ikri neattīstījās. 2002. gada 22. aprīlī amplekss izveidojās jau ziemošanas kastē. 1. maijā krupji iznārstoja. Ieguvām ap 60 kāpuru, un kurkuļi nodzīvoja nepilnu mēnesi.

2003. gada 6. maijā no ziemošanas izņemtos krupjus ievietojām divos nārsta akvārijos (pa 2,1 katrā). Nākamajā dienā izveidojās ampleksi. Katra mātīte saņēma 20 µg surfagona, un abi pāri iznārstoja. Kāpuri izšķīlās pēc 3 dienām. Iegūtos kāpurus sadalījām 4 akvārijos (pa 100–160). Kurkuļus barojām ar vārītām nātrēm, gaļu, sauso zivju barību, aļģēm. Apmēram pēc mēneša sākās metamorfoze. Mazuļi bija ļoti sīki, kas raksturīgs krupjiem (masa 0,04–0,19 g). Jaunos krupjus barojām ar sīkiem circeņiem, laputīm, nelidojošām drozofilām, vēlāk arī vaska kožu kāpuriem, puņņu sēklgraužiem un prusakiem. Metamorfozi izgāja 307 kurkuļi, izaudzēti 147 mazuļi. Novembrī mazuļu masa bija 1,26–9,86 g.

Ši ir pirmā veiksmīgā smilšu krupju vairošanās RNZD. Domājam, ka tas izdevās tāpēc, ka vaislas dzīvnieki 7 gados bija pielāgojušies laboratorijas apstākļiem. Šis hipotēzes pārbaudei nepieciešami turpmāki eksperimenti, vaislā izmantojot pirmos nebrīvē iegūtos īpatņus.

